

PRAWDOPODOBNE GNIAZDOWANIE JERZYKA *APUS APUS* W DZIUPŁACH NA TERENIE BORÓW STOBRAWSKICH

Gniazdowanie jerzyka w dziuplach drzew jest zjawiskiem rzadkim na terenie Śląska. Ostatni taki przypadek został zanotowany na początku XX wieku (Dyrz i in. 1991). Z tego względu obserwacje, jakie poczyniłem latem 2001 roku wydają się być interesujące.

28 lipca w godzinach przedpołudniowych (9-12) prowadziłem obserwacje nad ptakami drapieżnymi między miejscowościami Grabice i Zagwizdzie w Borach Stobrawskich, 25 km na północ od Opola. Drzewostan w miejscu obserwacji składał się głównie ze 100-letnich sosen *Pinus silvestris*, z niewielkimi prześwitami powstałymi w wyniku cięć pielęgnacyjnych. Obserwacje prowadziłem ze szczytu wysokiego świerka, przy słonecznej i bezwietrznej pogodzie.

Wkrótce po rozpoczęciu obserwacji moją uwagę przykuło stado jerzyków, które jednak nie polowały, ale po przybyciu dzieliły się na grupy złożone z 2-3 ptaków i głośno odzywając się wlatywały poniżej piętra koron drzew. Po kilkunastu sekundach większość ptaków pojawiała się ponad lasem i po zatoczeniu kilku kółek ponownie wlatywała poniżej piętra koron. Niestety nie udało mi się ustalić, jak długo ptaki pozostawały we wnętrzu lasu. Po kilku minutach jerzyki nabierały wysokości i znikwały. Takie zachowanie powtarzało się co pół godziny. Maksymalnie zaobserwowałem 10 ptaków, latających w czterech różnych grupach. Ptaki wlatywały w głąb lasu w kilku miejscach. Jedno z nich znajdowało się 50 metrów od drzewa, z którego prowadziłem obserwacje. Po pewnym czasie od zejścia z drzewa pojawiły się trzy jerzyki, które kilkakrotnie wlatywały w głąb lasu po tej samej trasie i za każdym razem kierowały się w stronę jednej z sosen. W sośnie tej na wysokości 9 metrów znajdowała się dziupla wykuta przez dzięcioła dużego *Dendrocopus major*. Podczas wspinania się do dziupli pojawiły się jerzyki, które lecąc tą samą trasą, jak podczas obserwacji z ziemi, przeleciały pół metra nad moją głową. Dziupla była wcześniej wykorzystywana przez kowalika *Sitta europea*. Ze względu na brak lusterka i latarki nie byłem w stanie sprawdzić zawartości dziupli. Nie stwierdziłem również żadnych oznak życia. Jednakże w okolicy otworu wlotowego znajdowało się kilka czarnych piórek, które mogły pochodzić od jerzyków.

Dziuplę tą skontrolowałem ponownie 31 lipca w godzinach popołudniowych wspólnie z Magdaleną Janicką. Dziupla była pusta i miała 15 cm głębokości. W najbliższej okolicy nie stwierdziliśmy innych dziupli. Podczas tej kontroli nie widzieliśmy i nie słyszeliśmy ptaków. W innym rejonie drzewostanu, gdzie poprzednio latały jerzyki, znaleźliśmy dziuplę na wysokości 11 m. Miała ona 20 cm głębokości i także była pusta, ale podobnie jak w przypadku pierwszej, przy otworze wlotowym znajdowały się czarne piórka.

Obserwacje te wskazują na możliwość gniazdowania jerzyków w opuszczonych dziuplach dzięcioła dużego. Zjawisko to jest zresztą znane z innych rejonów areału (Glutz i Bauer 1980). Niestety sprawdzone dziuple były puste. Obecność czarnych piórek nie stanowi bezspornego dowodu wykorzystywania ich przez jerzyki, ponieważ dzięcioł duży również takowe posiada. W środkowej Europie jerzyki przystępują do lęgów począwszy od drugiej połowy maja. Wysiadywanie u tego gatunku trwa około 20 dni, a młode ptaki opuszczają gniazdo w wieku 41 dni. Młode z najwcześniejszych lęgów wylatują w pierwszej dekadzie lipca (Glutz i Bauer 1980). Znikają one natychmiast i nie są ponownie widywane w gniazdach lub w ich okolicy. Natomiast rodzice, przed opuszczeniem terenów lęgowych, używają gniazd przez następnych kilkanaście lub więcej dni jako miejsca odpoczynku (Lack 1973). Jest prawdopodobne, że obserwowane przeze mnie ptaki były właśnie na tym etapie cyklu rozrodczego.

Dziękuję Robowi Bijlsme za uwagi do pierwszej wersji tej notatki.

LITERATURA

- Dyrce A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska – monografia faunistyczna. Wrocław.
Glutz von Blotzheim U. N., Bauer K.M. 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 9. Wiesbaden.
Lack D. 1973. Swifts in a tower. Reprint. London.

Probable tree nesting of the Swift *Apus apus* in the Bory Stobrawskie coniferous forest in 2001

On 28th July 2001, in the Bory Stobrawskie coniferous forest, situated 25 km north of Opole, four groups of Swifts, composed of 2-3 birds, were observed regularly, each half an hour, flying inside a 100-years-old pine stand. Each of the groups entered a different section of the forest, each time following the same route. At the sites visited by Swifts two tree hollows, 15 and 20 cm deep, made by the Great Spotted Woodpecker were discovered. The control performed on 31 July revealed that the hollows were empty, but at the openings of both hollows black feathers were found. This finding and the behaviour of birds during the first control indicate that the hollows were occupied by Swifts.

Willem van Manen